

Under rådande omständigheter:

**En kvalitativ undersökning av tre arkivariers upplevelse av
Coronapandemins påverkan på kommunal arkivverksamhet.**

Av: Josefin Edström

Handledare: Arwid Lund

Södertörns Högskola | Institutionen för historia och
samtidsstudier

Kandidatuppsats 15 HP

Arkivvetenskap C | Hötterminen 2020

Södertörns Högskola

Alfred Nobels Allé 7

141 52 Huddinge

Arkivvetenskap

Copyright © 2020 Josefin Edström

Abstract

In this case study I research how three archivists at a Swedish municipal experience how the Corona pandemic have affected their work related to providing citizens with access to public records. In the answers from three qualitative interviews with two archivists at the municipal archive and one archivist working in the municipals' intermediate archive for social services I interpret expressions of flexibility and stability, defined as an ability to adapt to change and usage of existing resources within the organization. The key findings of the study show that the aspect of digitalization, and the already existing digitalized grades, have afforded the archivists work with some stability. Organizational planning has in turn enabled them a flexible approach to the changes brought by the pandemic. Furthermore, I analyze these findings through the democratic aspect of archives - the right to access public records to gain insight to governmental decisions – and find that some challenges are apparent. But overall, under current circumstances, the effect of the Corona pandemic on the municipals' archival work with access to public records have been minimal.

Keywords: Archive, Democracy, Pandemic, Flexibility, Stability.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställning.....	2
Begrepp.....	3
Avgränsning och material.....	4
Forskningsläge	5
Teori	6
Demokrati.....	6
Stabilitet och flexibilitet.....	8
Metod	10
Urval.....	11
Datinsamling och bearbetning.....	12
Analysmetod.....	12
Etiska ställningstaganden.....	13
Undersökning	13
Ökad och minskad arbetsbelastning.....	15
Digitalisering som lösning och konsekvens.....	15
Organisering och planering.....	16
Prioriteringar och hemma-jobbets utmaningar.....	18
Analys	20
Stabilt och flexibelt.....	20
Det demokratiska uppdraget.....	22
Avslutande diskussion	23
Vidare forskning	26
Käll- och litteraturförteckning	27
Källor.....	27
Litteratur.....	27
Bilaga 1 - Intervjuguide	31

Inledning

Att säga att år 2020 har varit ett annorlunda år är det nog få som motsätter sig. Den 11:e mars deklarerade Världshälsoorganisationen (WHO) att Covid-19 är en smittsam pandemi (Folkhälsomyndigheten 2020). Sedan dess har Sverige präglats av Folkhälsomyndighetens restriktioner och riktlinjer om att hålla sig hemma om man känner av symptom för sjukdomen och ett nyhetsflöde dominerat av Covid-19-statistik och frasen “under rådande omständigheter...” har använts som förklaring till inställda evenemang, After Works och födelsedagsfiranden. Uppmaningen att jobba hemifrån från Regering och FHM har inneburit en omställning för många verksamheter (Regeringen 2020). Kontoret är dock svårt att flytta hem när det består av ett analogt arkiv och tillhandahållandet av allmänna handlingar måste upprätthållas (Intervju med Anna, 16/12–20).

Den fjärde maj 2020 publicerade UNESCO (2020), med stöd av en rad andra organisationer, ett uttalande i texten *Turning the threat of COVID-19 into an opportunity for greater support to documentary heritage*. Författarna påpekar vikten av minnesinstitutioner under Coronapandemin. Både för att dokumentera den, men också för att bistå med viktig historisk information. Bland annat pekas minnesinstitutionen arkiv ut som en viktig aktör i att stötta med tillförlitliga fakta.

“It is important, now more than ever, for memory institutions to become even more readily accessible to researchers, policymakers, media professionals, scientists and the community at large. Understanding how leaders have reacted to health emergencies in the past can inform the decisions of policymakers today. Scientists can also use records from past outbreaks to improve their methods and identify the best course of action to counter the spread of new diseases.” (UNESCO 2020).

De understryker alltså att bland annat arkiv är centrala för att navigera denna och framtida pandemier. ICA – International Council on Archives – har skrivit under på UNESCO:s uttalande och menar även de att arkiven spelar en viktig roll för informationsflödet. De betonar i sin tur hur viktigt detta är i relation till att upprätthålla mänskliga och sociala rättigheter samt ge insyn och transparens i myndighetsutövandet för att främja medborgerlig tillit till de beslut som fattas (ICA 2020). Inom arkivvetenskap är detta inte en främmande tanke. Livia Iacovino (2004) skriver om arkivets roll i relation till ansvar och ansvarsutkrävande. Genom att få insyn i de beslut som myndigheter tar i sitt utövande kan medborgare även säkerställa att förfarandet går rätt till. Och påvisa när det inte gör det. Riksarkivarie Karin Åström-Iko (2003) menar att just användandet av handlingar, nu och i framtiden är “det yttersta målet för arkivariens arbete med att ta till vara och

bevara arkivhandlingarna” (Åström Iko 2003, s. 19). Under Riksarkivets (2020a) seminarieserie *De samhällsviktiga arkiven* talade även Erik Borglund, professor i arkiv- och informationsvetenskap vid Mittuniversitetet om vikten av dokumentation om krishantering. Han menar att om detta är väl dokumenterat och bevarat kan det fungera som en guide för framtida krissituationer och som ett sätt att undvika att upprepa misstag (Riksarkivet 2020b).

Dessa förhållningssätt, arkivens demokratiska uppdrag att tillgodose medborgares rätt till insyn och att det är viktigare nu än någonsin, leder en osökt till att anse att det borde finnas en grundläggande stabilitet inom arkivverksamheter som ska kunna motstå turbulenta omgivningar. Med krav på bevarande och medborgares rätt att ta del av allmänna handlingar (SFS 1990:782) måste verksamheten även kunna anpassa sig till ett samhälle i förändring. Därför är det intressant att undersöka om och hur Coronapandemin faktiskt har påverkat arbetet i arkivet. I denna uppsats kommer jag att intervjua tre arkivarier vid ett kommunarkiv för att undersöka hur de upplever att deras arbetssätt eventuellt har förändrats för att sedan tematisera och analysera svaren utifrån termerna stabilitet och flexibilitet samt hur det har påverkat den demokratiska aspekten av arkiv.

Syfte och Frågeställning

Syftet med denna uppsats är på ett grundläggande plan att belysa hur arkivverksamheten i en kommun har påverkats av Coronapandemin i termer av stabilitet och flexibilitet. Genom att besvara nedan frågeställning kommer jag att redogöra för komponenter som har spelat en roll i om och hur arbetet har anpassats till de förändrade samhällsläget som Regeringen och Folkhälsomyndighetens restriktioner har medfört. På ett högre plan är syftet med undersökningen att se om den demokratiska aspekten av arkiv – att tillgodose medborgares rätt till insyn - har varit, om inte hotad, åtminstone påverkats. Frågeställningen för denna uppsats är alltså:

- Hur upplever arkivarier vid en kommun att Coronapandemin har påverkat deras verksamhet kring tillhandahållande?
- Hur kan deras svar tolkas i termer av stabilitet och flexibilitet?
- Hur kan deras svar tolkas i relation till det demokratiska uppdraget?

Begrepp

Innan vi går vidare finns det ett antal begrepp som kommer användas i denna uppsats och det bör klargöras vad de innebär eller vilken definition jag väljer att utgå ifrån. Här följer därför en kortare redogörelse.

Som nämnts i inledningen är Covid-19 klassad som en pandemi. Det är en smittsam infektionssjukdom som orsakas av Coronaviruset, och pandemin har därför i folkmun även kallats Coronapandemin (1177 Vårdguiden 2020). Det kommer även jag att göra i denna text.

Undersökningen hämtar sitt empiriska material hos två kommunarkivarier och en arkivarie i socialtjänstens mellanarkiv. I Kommunarkivet finns för alla handlingar som en kommun producerar eller tar emot och som ska bevaras. Där ska de hållas ordnade för att möjliggöra utlämnande och utlämnandet ska ske skyndsamt (SFS 1949:105, § 15; SFS 1990:782). Sådana handlingar som ska ha upprättats eller inkommit till Socialtjänsten, men som ej längre är aktuella, förvaras i deras mellanarkiv. Där ska de “stå till sig” i väntan på att gallras (enligt gallringsfrist) eller bevaras (enligt bevarandekrav). Ska de bevaras skickas de till kommunarkivet efter en bestämd tid. Dessa akter kan bli aktuella igen och en socialtjänstsekreterare kan då begära att få tillgång till dem (Intervju med Clara, 16/12–20).

Karin Åström Iko (2003) skriver i sin artikel *I allmänhetens tjänst?* om hur det finns en viss otydlighet i hur begrepp som tillgängliggörande och tillhandahållande definieras och att dessa ofta blandas ihop eller är överlappande. Hon gör själv en striktare uppdelning och hennes text fokuserar snarare på tillgängliggörande, alltså arkivinstitutioners utåtriktade verksamhet för att locka och intressera användare. Däremot erbjuder hon en definition av tillhandahållande som är relevant för denna uppsats, nämligen “hur myndigheter i praktiken uppfyller sin skyldighet enligt Tryckfrihetsförordningen att lämna ut allmänna handlingar” (Iko Åström 2003, s. 22). Det innebär alltså inte bara akten att besvara en medborgares förfrågan och lämna ut en handling, utan kan även läsas som alla de aktiviteter kring att tillgodose denna rättighet, som att ta emot leveranser samt ordna och förteckna. Det är denna definition som denna uppsats kommer att utgå från. Begreppen demokrati, stabilitet och flexibilitet kommer jag att göra en grundligare genomgång av i kapitlet teori.

Avgränsning och material

För att genomföra min undersökning kommer jag att intervjua tre arkivarier vid en kommun - två kommunarkivarier och en mellanarkivarie. Deras svar kommer alltså att utgöra det empiriska materialet som jag sedan kommer att analysera med hjälp av den valda teorin och begreppet demokrati för att besvara uppsatsen frågeställningar och syfte. Istället för att använda respondenternas namn i uppsatsen benämns de två kommunarkivarierna som Anna och Bella, och mellanarkivarien som Clara. Utöver det har stödmaterial sökts hos författare och aktörer som tar upp arkiv och dess roll i ett demokratiskt samhälle.

Uppsatsens forskningsområde har avgränsats till att intervjua tre arkivarier vid en kommun i Stockholms län. Den begränsade form och tidsperiod som medföljer en C-uppsats kräver ett fokuserat empiriskt material. Anledningen till att jag valt att intervjua arkivarier vid just en kommun är tudelad, men båda kopplade till en närhetsprincip. Den första är den faktiska närhetsprincipen (subsidiaritetsprincipen) som säger att “beslut ska fattas på lägsta effektiva nivå, så nära medborgarna som möjligt” (Premfors 2009, 128). Denna princip appliceras framförallt inom Europeiska unionen men går även att se inom den svenska statens delegering av verksamhetsansvar till landsting, regioner och kommuner. Motivationen bakom denna delegering är bland annat att medborgare som närmast berörs av de beslut som fattas inom en verksamhet också ska ha bästa möjlighet att vara med och påverka dem – besluten ska tas så nära invånarna som möjligt för att säkerställa deras demokratiska rättighet (Premfors 2009, 126–128). Eftersom denna uppsats bland annat motiveras av och undersöker den demokratiska aspekten av Coronapandemins påverkan på arkivariers arbete är det därför även relevant att utföra undersökningen inom en verksamhet som är så nära medborgarna som möjligt - kommunarkivet.

Den andra närhetsprincipen är min egen – under rådande omständigheter, där lokaltrafiken avråder från att resa med dem (SL 2020) är det svårt att genomföra en intervju vid en fysisk träff. Jag ville dock undvika att använda mig av tekniska lösningar som telefon eller videosamtal eftersom jag i min roll som intervjuare föredrar ett fysiskt möte. Kommun som valts ut är belägen på lagom cykelavstånd. I slutänden blev jag dock ändå tvungen att genomföra en av de tre intervjuerna via telefon då respondenten blev sjuk i Covid-19. Vilket kanske är något av ödets ironi med tanke på uppsatsens ämnesområde.

Forskningsläge

I artikeln *Freedom of information in times of crisis: The case of Mexico's war on drugs* undersöker Almanzar, Aspinwar och Crow (2017) transparens hos Mexicos myndigheter under åren 2003 till 2012. Författarna har riktat in sin forskning på säkerhetsmyndigheter och utlämnande av allmänna handlingar. Genom att kombinera en kvantitativ dataanalys av både begäran om att ta del av information, enligt landets informationsfrihetslag som infördes 2002, och överklaganden vid avslag, med en kvalitativ innehållsanalys av dessa finner författarna bland annat att “conflict adversley affected transparency” (Almanzar, Aspinwar & Crow 2017, s. 322). Undersökningen motiveras av vikten att ha en transparent insyn i myndighetsarbete i demokratiska samhällen eftersom det balanserar befattningshavares makt gentemot befolkningen. Författarna menar att just säkerhetsmyndigheternas förfarande under en säkerhetskris, som drogkriget, är viktigt att analysera för att testa informationsfrihetens styrka under turbulenta tider.

Arkiv ingår i kulturarvet enligt den tredje paragrafen i arkivlagen (SFS 1990:782). Därför är det relevant att i denna uppsats även redogöra för forskning om hur kulturarv påverkas i kriser som krig. I publikationen *Kulturarv i krig och konflikt – en forskningsöversikt från Riksantikvarieämbetet* gör författarna Haldén, Esparraga och Karlborg (2016) en omfattande redogörelse för hur kulturarv runt om i världen har påverkats av de senaste hundra årens olika konflikter. De skriver om kulturella skatter som gått förlorade genom förstöring eller stöld till följd av bland annat de båda världskrigen, kriget i Afghanistan och Irak samt Islamiska Statens terror i Syrien. De diskuterar även hur detta ska förebyggas och skriver:

“I existerande forskning diskuteras olika metoder [...] för att stävja plundring och illegal handel av kulturföremål. Ett sätt är självreglering, som syftar till att skapa och stärka professionella normer och etik inom kulturarvsarbete. Genom att öka kunskapen om vikten av att upprätthålla en global samsyn om kulturarvsarbete underlättas nationella beslutsprocesser för enskilda länder gällande förvaltandet av kulturarv”. (Haldén, Esparraga & Karlborg 2016, s. 9).

Att belysa kulturarvets betydelse och öka medvetenheten kring det ska alltså främja olika aktörers vilja att skydda den (Haldén, Esparraga & Karlborg 2016). Detta är relevant även i denna uppsats. Genom att både redogöra för arkivens demokratiska aspekt och ge en inblick i arkivariers vardag under rådande omständigheter vill jag bidra till att öka medvetenheten kring arkivens viktiga roll.

Andersson och Åkesson (2012) skriver i sin masteruppsats om kommunarkiv och demokrati. Genom att göra en kvantitativ enkätundersökning av Sveriges kommunarkiv och analys utifrån två

demokratimodeller (deltagardemokrati och samtalsdemokrati) undersöker författarna den kommunala arkivfunktionen utifrån aspekter som bland annat arbetssituation, lagar och befattning. De finner bland annat att det finns en stor diskrepans mellan kommunernas arkiv baserat på om det finns en arkivarie eller ej, och att möjligheten att uppfylla de lagkrav som reglerar arkiv och allmänna handlingar är större med en anställd kommunarkivarie. Likt Andersson och Åkessons uppsats kommer även denna undersökning att analyseras utifrån demokrati, men snarare utgå från begreppet och dess definition än en specifik modell.

Slutligen bör även masteruppsatsen *Arkivets demokratiska roll och New Public Management* (Sjögren 2018) nämnas. Även om jag inte har använt den har dess innehåll varit till stor användning vid litteratursökningen till min uppsats.

Teori

I denna uppsats kommer materialet att analyseras från två utgångspunkter. Den första är den demokratiska aspekten av arkiven. Som tidigare nämnts är detta en viktig roll och därför intressant att undersöka. Den andra går ut på att analysera vilka uttryck för stabilitet och flexibilitet som går att utläsa i respondenternas svar. Detta knyter an till den första utgångspunkten eftersom jag vill mena att *hur* arkivverksamheten har eller inte har förändrats under Coronapandemin är direkt kopplat till dess möjlighet att tillgodose medborgares rätt till insyn. Teorikapitlet inleds därför med en operationalisering av begreppet demokrati för att sedan redogöra för den teori kring stabilitet och flexibilitet som jag kommer att utgå ifrån i analysen.

Demokrati

“All offentlig makt i Sverige utgår från folket”. Så står det i första paragrafen i regeringsformen (SFS 1974:152), en av Sveriges fyra grundlagar som ska skydda vår demokrati. I vår struktur väljer medborgare politiker i allmänna val som ska representera deras intressen och styra landet – representativ demokrati (Riksdagen 2018; Riksdagen 2020). Så vad är då demokrati? Begreppet har många definitioner, varav ett är en minimalistisk tolkning med betoning på valprocedurerna i ett land - alltså fokus på fria och rättvisa val. Denna användning av begreppet anses dock vara

“ytlig” (Ekman, Linde & Sedelius 2014, s. 19) och är inte relevant för syftet i denna uppsats⁶⁶. Den amerikanska statsvetaren Robert Dahl (2009) anser att demokrati är ett ouppnåeligt men eftersträvansvärt ideal som snarare handlar om tillvägagångssättet än resultatet - alltså inte vilka beslut som fattas, utan hur. Det demokratiska systemet motiveras, enligt Dahl, av antagandet att alla medlemmar i en sammanslutning är jämlika inför lagen och i förhållande till varandra när det gäller intressen och resurser (Dahl 2009, s. 180). Dahl formulerar även sju grundläggande kriterier på den demokratiska processen (Dahl 1989, s. 221):

- Valda befattningshavare
- Fria och opartiska val
- Allmän och lika rösträtt
- Rätt att kandidera i val
- Yttrandefrihet
- Alternativa informationskällor
- Föreningsfrihet

En medborgares fria, effektiva och upplysta deltagande i den demokratiska processen ska alltså säkerställa att hans intressen representeras och en jämlik möjlighet till påverkan och att maktmissbruk motverkas (Dahl 2009).

Eastwood (2002) instämmer och refererar till Dahls demokrati-ideal i sin artikel *Reflections on the Goal of Archival Appraisal in Democratic Societies*, men menar att utmaningen ligger i att förverkliga dem. Han redogör kort för hur diskursen kring informationsvärdering av handlingar har sett och ser ut, vilken han delar in i tre läger. Den första och främsta åsikten är att informationsvärdering ska syfta till att främja framförallt historisk information för att skapa förståelse för den. Det andra lägret motsätter sig informationsvärdering helt då de anser att det inkräktar på och skalar av handlingarnas ursprungliga uppkomst. Det är inte arkivariens jobb att utforma vad historien ska berätta. Den sista gruppen antar ett post-modernistiskt perspektiv på informationsvärdering. Till skillnad från det föregående lägret betonar teoretiker och forskare arkivariens påverkan på arkiv, framförallt genom sina egna och samhällets värderingar som de har med sig i sin roll. Eastwood (2002) nämner framförallt Terry Cook inom denna grupp som menar att:

“the essence of government in a democratic state is the interaction of citizens and organizations with the state. The evidence of this interaction is worth preserving and that evidence of it is more valuable when results deviate from intentions and when citizens are not merely passive recipients of government services but voice their opinions about the decisions governments make and their effects.” (Eastwood 2002, s. 62).

Det är även framförallt denna sista grupp som tydligt kopplas till den politiska och demokratiska aspekten av arkiv. Även Eastwood menar att det främsta syftet med informationsvärdering i ett demokratiskt samhälle är att tillgodose medborgarnas insyn i maktutövandet, “need of citizens to know how they have ruled themselves” (Eastwood 2002, s. 66). Jag vill mena att detta inte endast gäller informationsvärdering, utan även all annan typ av verksamhet kring arkiven. Denna insyn är dessutom inte något som endast ska fungera under optimala förhållanden - det ska även gälla under turbulenta tider. Kanske framförallt då. Utifrån detta är det därför intressant att även undersöka vilka eventuella förändringar som skett i arkivariers arbete till följd av Coronapandemin för att se om det även medfört utmaningar i den demokratiska aspekten.

Stabilitet och flexibilitet

Diskussionen kring stabilitet och flexibilitet är en central fråga inom forskning kring organisationsteori. I sin artikel *Exploration and exploitation in organizational learning* formulerar March (1991) ett ramverk som har kommit att bli vägledande inom forskningen (Gupta, Shelley & Smith 2006). Han menar att organisationers förhållningssätt går att definieras med begreppen exploatering och experimentering där den senare avser flexibilitet, innovation och organisationers förmåga att anpassa sig. Exploatering syftar istället till att organisationers förhållningssätt grundas på stabilitet och att använda de redan existerande resurserna inom verksamheten. Här kopplar även March (1991) ihop uttrycket med tröghet. Medan vissa menar att stabilitet och flexibilitet är ett val av antingen eller, och ett fördelaktigt sådant (Ebben & Johnsson 2005), argumenterar March istället för att både exploatering och experimentering är grundläggande för organisationers överlevnad. Men eftersom de båda förhållningssätten utgår från samma begränsade resurser måste det göras en noggrann övervägning mellan de två för att skapa en balans (March 1991).

Farjoun (2010) bygger vidare på Marchs ramverk i sin artikel *Beyond Dualism: Stability and change as a duality*. Även han ställer sig emot att förhållningssätten kring exploatering (stabilitet) och experimentering (flexibilitet) är ömsesidigt uteslutande men menar, till skillnad från March,

att de snarare är ömsesidigt beroende av varandra. Farjoun diskuterar begreppet pålitlighet och hur detta både kan kopplas till stabilitet och flexibilitet. Framförallt menar han i sin modell att pålitlighet ofta främst kopplas till tanken om ett kontrollerat utfall. Genom att ha stabila processer och tillvägagångssätt minskar risken för att resultaten är alltför varierande. Det förutsägbara är alltså pålitligt och stabilitet möjliggör detta. Men med alltför strikta och stabila ramar finns även risken att utvecklingen inom en organisation stannar av. Det blir dessutom svårt att anpassa sig till förändringar. Farjoun (2010) menar därför att även flexibilitet och alltså anpassningsförmåga spelar en central roll i att skapa pålitlighet. Organisationer måste kunna stå emot utmaningar som uppstår men samtidigt vara flexibla nog att anpassa sig efter dem.

Birgitta Eriksson (2007) skriver om just begreppet flexibilitet. Hennes artikel handlar om flexibilitet inom organisationer, men utifrån perspektivet arbetsmiljö, och menar att det är ett begrepp med en uppsjö av definitioner. Artikeln undersöker om det finns empiriskt belägg för två påståenden om att moderna organisationer är flexibla och att detta skulle vara positivt för de anställdas arbetsmiljö. Kortfattat gör det inte det. Erikssons artikel är inte nödvändigtvis relevant för min undersökning - arbetsmiljö, om än intressant, är inte det valda ämnesområdet - men hon diskuterar att begreppet flexibilitet har en positiv klang. Vem vill inte uppfattas som flexibel när motsatsen är rigid? Jag vill med denna harang påpeka att jag i denna uppsats inte analyserar mitt empiriska material utifrån en tanke av att begreppen stabil och flexibel skulle ha en positiv eller negativ värdering. Ansatsen är helt enkelt att undersöka vilka uttryck för begreppen som jag kan se i respondenternas svar.

Det är alltså den delen i Farjouns teoretiska ramverk som jag kommer utgå från i analysen. Eftersom han trycker på att det enande i flexibilitet och stabilitet är att skapa pålitlighet är detta något som dessutom knyter an till arkivens demokratiska roll. Arkiven ska främja insyn i maktutövande vilket i sin tur bidrar till att medborgare kan förlita sig på myndigheter och myndighetsutövningen dem lyder under. Marchs operationalisering av begreppen exploatering och experimentering är också relevanta, även om just de begreppen inte används i denna undersökning. Han kopplar ihop stabilitet med att använda redan existerande resurser och flexibilitet med en förmåga att anpassa sig till förändringar, vilket jag kommer använda mig av i min analys.

Metod

För att besvara min frågeställning kommer jag att genomföra en kvalitativ fallstudie. Fallstudien som metod är omdiskuterad. Bland annat menar Johannessen och Tufte (2003) att den snarare är en strategi än en metod och Flyvbjerg (2003) menar att det “dåliga rykte” fallstudier har är baserade på missförstånd och redogör för sina motargument mot kritiken. Metoden, som fick ett uppsving i reaktion på de kvantitativa massdataundersökningarna under efterkrigstiden på grund av att den möjliggör en större detaljrikedom och djupgående information kring det studerade området, har bland annat kritiserats för dess kontextberoende (Flyvbjerg 2003; Teorell & Svensson 2007). Sammanhanget spelar alltså en stor roll i hur det studerade objektet tolkas – det tolkas med hjälp av och inom sin kontext. Flyvbjerg menar att detta snarare är en av fallstudiens främsta styrkor eftersom information som är oberoende av sin kontext har sina begränsningar. Dessutom krävs detta sammanhang för att uppnå “expertisnivå” (Flyvbjerg 2003, s. 187–189). I denna uppsats undersöker jag hur tre arkivarier upplever Coronapandemins påverkan på deras arbete. Detta är ytterst kopplat till sitt sammanhang och fallstudiens grundliga genomförande därför en bra metod att applicera på undersökningen. Vidare är just sammanhang ett begrepp med nära koppling till just arkivariens roll i arkivet – de tillför sammanhang till handlingar genom diverse arbetsuppgifter och bidrar på det sättet till ett helhetsperspektiv (Harris & Duff 2002; Yeo 2010). Något som verkar vara enande kring metoden är vikten av valet av fall att studera (Johannessen & Tufte 2003; Flyvbjerg 2003; Teorell & Svensson 2007). En kritik riktad mot fallstudien är att fallet eller fallen som undersöks endast väljs ut för att bekräfta forskarens bias. Denna kritik kan dock riktas mot alla metoder – alla forskare har förutfattade meningar och förkunskaper som färgar dem – och motverkas (eller snarare belys) bäst med ett transparent tillvägagångssätt i undersökningen (Flyvbjerg 2003) vilket jag har försökt uppnå i denna studie genom att redovisa mina val och utgångspunkter. Johannessen och Tufte (2003) menar även att en viktig del av fallstudien är att påvisa vilka avgränsningar som har gjorts, och vad det valda fallet är ett fall av. Det senare bör göras både för att möjliggöra generalisering och för att påvisa att undersökningen inte är en så kallad “teorilös fallstudie” (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud 2017, s. 33). Det jag har valt att studera i denna undersökning, hur arkivarier vid en specifik kommun upplever att deras arbete har förändrats till följd av Coronapandemin, kan i sig vara svårt att placera in i den större forskningsbilden. Men studien går mycket i samma spår som en del av den litteratur som

presenteras i avsnittet forskningsläge, om arkiv under kriser och behovet kring upprätthållande av informationsfrihet under tider av samhällelig turbulens. Denna uppsats existerar alltså inte i ett vacuum utan syftar till att bidra med en insyn i hur det kan se ut i arkivverksamheten under utmanande förhållanden.

Urval

Jag har valt att intervjua tre arkivarier vid en kommun i Stockholms län. Två av dem jobbar i kommunarkivet och den tredje i socialtjänstens mellanarkiv. Kommunen har, som tidigare nämnts, främst valts ut utifrån dess läge, men även på grund av att det fanns ett antal arkivarier att välja mellan. Arkivarierna som har agerat respondenter har därför valts efter vissa kriterier. För att uppfylla studiens syfte och framförallt frågeställningen om den demokratiska aspekten valde jag två arkivarier i kommunarkivet som jobbar tillsammans och dagligen med just tillhandahållande av allmänna handlingar. Arkivarien i mellanarkivet jobbar däremot ensam och valdes ut både för att bidra med en variation till de två kommunarkivarierna samt att se om det medför några variationer i svaren. Alla tre arkivarier har jobbat på kommunen sedan innan Coronapandemin bröt ut, vilket var ett kriterium för att kunna besvara frågorna. Det skulle ge ytterst lite användbar information att fråga om förändringar i arbetet om respondenten inte vet hur det såg ut innan. När det gäller respondenten som jobbar i socialtjänstens mellanarkiv så består endast en liten del av hennes arbete med att lämna ut allmänna handlingar till medborgare. De förfrågningar som hon besvarar sker alltså främst internt, från socialtjänstsekreterare (Intervju med Clara, 16/12–20). Det kan verka konstigt att välja en respondent vars arbete inte direkt går att koppla till den demokratiska aspekten av arkiv, när detta är en del av uppsatsens syfte. Om en medborgare vill ta del av en socialtjänstakt så gör socialtjänstsekreteraren sekretessprövningen och utlämnandet. Men om akten finns i mellanarkivet måste hen alltså skicka en förfrågan till mellanarkivarien för att ta del av den (Intervju med Clara, 16/12–20). Det går därför att indirekt koppla mellanarkivarien till utlämnandet och demokratiaspekten av arkiv. Urvalet av respondenter har alltså baserats på studiens syfte och frågeställning.

Datainsamling och bearbetning

Jag har använt ett semi-strukturerat format på intervjuerna och har utgått från ett antal standardfrågor relaterade till min undersökning (se intervjuguide i Bilaga 1). Dessa har ställts till alla tre respondenter men eventuella följdfrågor har anpassats till respondenternas svar för att få en djupare förståelse för det de berättar. En alltför strikt mall riskerar att lämna ute eventuell information som jag, i planeringsfasen av uppsatsen, kan ha missat att ha i åtanke. Att ha en helt ostrukturerad approach till intervjuerna har dock valts bort, för att försäkra mig om att vi håller oss till det ämne jag undersöker och faktiskt får svar på min frågeställning (Pickard 2013).

De första två intervjuerna skedde vid ett fysiskt möte och den sista genomfördes via telefon. Alla tre spelades in för att både säkerställa att all information kom med och för att undvika att fokuset skulle hamna på att anteckna svaren under intervjuens gång, snarare än frågor, svar och följdfrågor. Inspelningarna, och den efterföljande transkriberingen möjliggjorde även att bearbetningen av materialet underlättades.

Analysmetod

För att få en tydlig och systematisk redovisning av respondenternas svar har jag valt att kategorisera dem utifrån teman som jag har sett framträda i resultaten. Genom att läsa och tyda och läsa om igen har svaren sorterats in i fyra övergripande kategorier. Dessa redovisas i kapitlet Undersökning i underrubrikerna Ökad och minskad arbetsbelastning, Digitalisering som lösning och konsekvens, Organisering och planering samt Prioriteringar och hemmajobbets utmaningar. Tematiseringen av respondenternas svar är alltså inte direkt kopplad till den teoretiska utgångspunkten i denna uppsats. I kapitlet Analys går jag istället igenom vilka uttryck för stabilitet och flexibilitet som framträder i resultatet samt hur det kan kopplas till den demokratiska aspekten. Jag har alltså använt mig av teorin om stabilitet och flexibilitet för att se uttryck för förändring och anpassning i respondenternas svar och operationaliseringen av demokrati och arkivets demokratiska uppdrag för att tolka hur eventuella förändringar eventuellt har påverkats av Coronapandemin.

Med snart trettio år i ryggen, varav ett har varit år 2020 som många menar har känts som ett helt decennium, skulle det vara att fara med osanning att påstå att jag helt har förkastat mina egna erfarenheter och förkunskaper i analysen av mitt empiriska material. Det går inte att komma ifrån. Istället har jag noggrant redogjort för mitt tillvägagångsätt, vilka beslut som tagits och varför för att ge en så transparent inblick i utförandet som möjligt. Det går heller inte att komma ifrån att när jag undersöker arkivariers upplevelser så är dessa högst subjektiva. Det är respondenternas egna uppfattningar som synliggörs och analyseras. Arkivarierna är i sin tur även influerade av sina egna erfarenheter och förkunskaper. Men jag vill argumentera för att detta, den mänskliga upplevelsen, är en viktig aspekt att undersöka kring arkiv och hur Coronapandemin eventuellt har påverkat dem. Denna typ av undersökning gör sig dock bäst tillsammans med kompletterande forskning, så som jämförande studier och/eller undersökningar baserad på kvantitativa data. Det återkommer jag till i det sista avsnittet, vidare forskning. Men vi måste börja någonstans för att kunna ha något att komplettera och jämföra mot, och jag väljer att börja här.

Etiska ställningstaganden

I utformandet och genomförandet av mina intervjuer har jag utgått från texten *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (Vetenskapsrådet 2002). I enlighet med den har jag innan intervjuerna informerat respondenterna om deras roll i min undersökning, att deras svar kommer behandlas konfidentiellt samt att de endast kommer användas för syftet i denna uppsats och inget annat. I uppsatsen anonymiseras både deras namn och vilken kommun de jobbar på. Jag har även informerat om att de inte behöver svara på alla frågor och att vi när som helst kan avbryta intervjun.

Undersökning

I detta kapitel kommer resultaten av min undersökning att redovisas. Jag har delat in svaren i tre avsnitt, uppdelade efter de teman som jag har sett framträda hos de tre respondenterna. Kapitlet inleds dock med en kortare beskrivning av deras arbetsverksamhet.

De två arkivarierna, Anna och Bella, jobbar tillsammans i kommunarkivet. Där turas de om att varannan vecka ha jouten. Jouten går bland annat ut på att svara på frågor från medborgare. Men det handlar framförallt om att ta emot och handlägga ärenden som kommer in om begäran av allmänna handlingar. Dessa kan komma från medborgare, externt, eller internt från medarbetare i andra verksamheter inom kommunen. Det kan gälla alla olika typer av handlingar, som betygsförfrågningar, miljöhandlingar, bygglovhandlingar och socialtjänstakter. Kommunarkivarierna tar även emot leveranser av handlingar från andra kommunenheter. Dessa ska ordnas och förtecknas, samt sorteras in i arkivet. Utöver det jobbar Anna och Bella även med att hjälpa andra verksamheter inom kommunen med deras hanteringsplaner av informationen som produceras. Anna har jobbat i kommunarkivet i drygt fyra år och Bella i drygt två år (Intervju med Anna, 16/12–20; Intervju med Bella, 16/12–20).

Clara har jobbat i socialtjänstens mellanarkiv i drygt ett år. Där ordnar och sorterar hon personakter som inte längre är aktuella. Om en akt skulle bli aktuell igen, kan en socialtjänstsekreterare begära tillbaka den. De kan också begära aktomslag till nya akter. Dessa förfrågningar handlägger Clara och levererar till handläggarens postfack, under den så kallade "rundan". Hon jobbar även bland annat med att utforma rutiner för socialtjänstens akthantering och annan informationshantering. Utöver det sitter hon även med i en samarbetsgrupp för att helt digitalisera socialtjänstens informationshantering, vilket snart är på plats. Clara är ensam anställd i mellanarkivet. Tidigare har det funnits en annan heltidsanställd som har hoppat mellan kommunarkivet, socialtjänstens mellanarkiv samt mellanarkivet för personalavdelningen. Denna tjänst togs dock bort i slutet av 2019 (Intervju med Clara, 16/12–20).

Även om alla tre arkivarierna uttrycker en känsla av att deras arbete inte har förändrats så mycket sedan innan Coronapandemin framkommer det områden där arbetet har påverkats. Ledningen i kommunen har gått ut med riktlinjer att de anställda ska jobba hemma så mycket som möjligt och hålla sig hemma om de känner av symptom för Covid-19 (Intervju med Anna, 16/12–20; Intervju med Bella, 16/12–20). Detta menar alla tre arkivarierna, har varit svårt att anpassa sig till på grund av arkivarbetets natur (Intervju med Anna, 16/12–20; Intervju med Bella, 16/12–20; Intervju med Clara, 16/12–20).

Ökad och minskad arbetsbelastning

Båda kommunarkivarierna, Anna och Bella, berättar att det framförallt i början skedde en ökning av förfrågningar till kommunarkivet. Bella upplevde att det fick in fler betygsförfrågningar vilket hon tror beror på att fler ville börja studera till följd av pandemin. Men det var även andra typer av förfrågningar. Hon berättar att “det har varit lite sådana här frågor som jag tänker att medborgare sitter hemma och klurar på [...], sådana här kluriga frågor om kanske någon fastighet eller någon gammal byggnad, någon gammal bro” (Intervju med Bella, 16/12–20). Anna instämmer och tror att det beror på att folk har mer tid när de sitter hemma och kan spekulera (Intervju med Anna, 16/12–20). Nu säger Bella dock att det har minskat lite, folk hör inte av sig i samma utsträckning som i början av pandemin - “folk har lugnat ner sig lite, de behöver inte allting i panik. De har fått svar på sina frågor” (Intervju med Bella, 16/12–20).

Clara berättar att hennes arbete i mellanarkivet har förändrats lite. Till följd av att fler jobbar hemma har förfrågningarna från socialtjänstsekreterarna, som tidigare kom i en jämn ström, börjat komma i sjok på grund av att de kommer in till kontoret en dag i veckan och passar då på. Men överlag har det varit relativt stabilt.

“Jag tänker att det har att göra med att jag jobbar främst med socialtjänstens arkiv och att deras verksamhet har väl sett ut som vanligt. Eller om möjligt ännu mer arbete, att det har vart fler som har varit utsatta och begärt hjälp från socialtjänsten under pandemin. Så att det är inget som sinar eller stannar upp på grund av pandemi utan det pågår, socialtjänstens arbete, och jag bara följer det som arkivarie. Så det tror jag är den stabila axeln i mitt arbete.” (Intervju med Clara, 16/12–20).

Digitalisering som lösning och konsekvens

En aspekt som alla tre arkivarier tog upp var digitalisering. Anna berättar att kommunen är i framkant med sitt e-arkiv, och har bland annat digitaliserat de gymnasiebetyg som även finns i pappersarkivet (Intervju med Anna, 16/12–20). Detta, menar både hon och Bella, har varit en fördel under Coronapandemin eftersom begäran av denna typ av allmän handling då går att lösa via en dator, utan att behöva vara på plats i det fysiska arkivet. Det går att lämna ut gymnasiebetygen även om man jobbar hemifrån (Intervju med Anna, 16/12–20; Intervju med Bella, 16/12–20). Att digitalisera gymnasiebetygen var dock något som skedde innan pandemin slog till, och inte som en följd av den, men något som båda kommunarkivarierna upplever har varit

en tillgång under denna tid (Intervju med Anna, 16/12–20; Intervju med Bella, 16/12–20). Även Clara berättar om ett digitaliseringsarbete inom socialtjänstens mellanarkiv:

“Precis i samband med pandemin i mars där 2020, så hade jag gjort som ett förarbete för att digitalisera hela rundan, allt det här att socialtjänsten kan efterfråga akter och aktomslag som dom gjorde [...] analogt förut, via listor som jag som arkivarie fick gå två gånger om dagen och läsa av uppe på enheten. Och då är det framförallt att vi skulle testa att göra det digitalt, att de ska skicka in sina beställningar, eller förfrågningar via en funktion som heter Säkra Meddelanden. Och då var det väl egentligen tänkt att jag skulle starta till maj men då tidigare-lade jag det till mars och så började vi göra som en test på det. Och det funkade jättebra. Så det förändrade ju arbetssättet både för dom och för mig.” (Intervju med Clara, 16/12–20).

Clara berättar också att de successivt har försökt att övergå till ett mer digitalt arbetssätt överlag inom socialtjänsten. De akter de begär upp ska spegla den information som redan finns i verksamhetssystemet, men hon berättar att hon upplever att socialtjänstsekreterarna inte riktigt har varit medvetna om det. De tror att det finns mer i pappersakterna. Hon menar att Coronapandemin har påskyndat denna utveckling. Fler sitter hemma och arbetar, och kan inte skriva ut pappershandlingar eller ta del av pappersakterna och jobbar då mer i verksamhetssystemet. Förutom de akter som ska bevaras, till exempel forskningsakter, så behöver de inte skrivas ut. Clara upplever alltså att det har blivit mindre papper att arbeta med och att detta var “en nödvändig förändring att bli mer digital som kanske har påskyndat en process som var på gång redan. Men nu tvingades man ta steget i verksamheten och från arkivets sida” (Intervju med Clara, 16/12–20). Kommunarkivarierna Anna och Bella ser också en positiv aspekt i Coronapandemins påverkan på deras arbete, framförallt när det gäller möten (Intervju med Anna, 16/12–20; Intervju med Bella, 16/12–20). När jag frågar Bella om det har varit något som har varit till en fördel svarar hon “Ja, faktiskt, att folk har tvingats att bli digitala. Verkligen! Det går att göra saker digitalt, det går att hålla möten digitalt. Absolut. Det tror jag kommer bli typ den enda positiva grejen från allt det här.” (Intervju med Bella, 16/12–20).

Organisering och planering

Som jag nämnde i inledningen av detta kapitel består en del av arbetet i kommunarkivet av att ta emot leveranser från andra verksamheter inom kommunen. Bella berättar att detta har behövts organiseras lite mer till följd av Coronapandemin. Innan har leveranser kunnat ske spontant, arkivarierna har sagt att “det är bara att leverera, vi är alltid här”. Nu har de istället övergått till att

boka in tider för leveranser, för att detta ska ske under ordnade förhållanden. Utöver det har det flutit på som vanligt, enligt henne, och arkivet har inte behövt ha leveransstopp under den här perioden (Intervju med Bella, 16/12–20).

Medborgare har även kunnat ta del av allmänna handlingar på plats i kommunen. Arkivarierna har då fått boka en lokal som personen kan sitta i och titta på handlingarna, och en arkivarie måste vara på plats eller i närheten. Detta har varit gratis. Nu försöker dem istället styra förfrågningarna till att inte ske i ett personligt möte genom att fråga om det går bra att skicka handlingarna via post eller digitalt istället. Bella berättar att detta egentligen inte varit ett problem. För det första så har ingen velat komma in och titta på handlingar, men hon menar också att “medborgarna alltid får ta del av dom handlingarna som de har rätt till. Det är bara att sättet de tar del av är annorlunda” (Intervju med Bella, 16/12–20).

Även det egna arbetet har Bella fått planera mer. För att leva upp till kommunens riktlinjer om att jobba hemma så mycket som det går har hon försökt att göra det under de veckor som hon inte ansvarar för jouten och måste vara på plats i arkivet. Även om hon menar att det inte finns så många arbetsuppgifter som går att göra hemifrån har hon fått anpassa arbetet till sådant som “kanske i vanliga fall hade fått vänta” (Intervju med Bella, 16/12–20).

Anna menar att denna del har delvis varit en fördel eftersom “[...] ibland kan det vara skönt att när det är en dag när man har många möten så kan man sitta hemma och bocka av dom istället för att åka in och vara på plats.” Att det har blivit mer accepterat att jobba hemma menar hon är positivt, inte bara för henne och hennes kollegor, utan även för hela samhället (Intervju med Anna, 16/12–20).

På grund av arkivets jour måste det alltid finnas en arkivarie på plats på kommunen under arbetsdagen, eftersom en medborgare kan höra av sig med en förfrågan när som helst. Den som ansvarar för jouten har alltså behövt jobba på plats och så har det varit både innan och under pandemin. Men Anna berättar att det tidigare varit lite av en självklarhet att alla möttes upp på kontoret varje dag. Nu är utgångspunkten istället att de stämmer av och hör med varandra hur veckan ser ut och vem som är på plats (Intervju med Anna, 16/12–20).

Jag frågar Anna om hon tycker att hon och hennes kollegor har behövt jobba hårdare för att upprätthålla servicenivån under pandemin, men det tycker hon inte, bara att de har fått organisera sig annorlunda (Intervju med Anna, 16/12–20).

Clara berättar att till följd av att socialsekreterarna inte efterfrågar handlingar i en jämn ström längre har hon kunnat planera sitt arbete lite annorlunda. Nu kan hon lägga upp det arbete som inte rör att handlägga förfrågningar på lite olika dagar medan hon innan “upplevde [...] att det var lite upphackat av den här rundan hela tiden”. Att de har digitaliserat efterfrågningarna har även medfört att Clara kan få en bättre helhetsblick. “Jag har kunnat se några slags tendenser i hur [...] akut det är att få upp en akt och då har jag kunnat anpassa mitt arbete efter det” (Intervju med Clara, 16/12–20).

Prioriteringar och hemmajobbets utmaningar

Som tidigare nämnts så upplever arkivarierna inte att deras arbete påverkats så mycket av Coronapandemin. Anna och Bella har kunnat anpassa sitt arbete, och att jobba på kontoret eller hemma, eftersom dem turas om med att ha jouten (Intervju med Anna, 16/12–20; Intervju med Bella, 16/12–20). Clara jobbar dock ensam i socialtjänstens mellanarkiv. Hon har arbetat hemma några enstaka gånger sedan pandemin började men säger själv att i hennes arbete och på hennes plats i mellanarkivet kan hon sitta relativt ostört, hon “sitter inte bland massa andra” och är inte i en så utsatt position som sina kollegor i kommunarkivet (Intervju med Clara, 16/12–20).

Anna berättar att dem nyligen hade ett fall av Covid-19 bland kollegorna i arkivet. Detta ledde till att alla fick jobba hemma i tre dagar. Vissa förfrågningar fick då vänta i några dagar men de kunde även lösa några genom att ta hjälp av en annan mellanarkivarie. Även om Anna ser det positiva med att kunna jobba hemifrån berättar hon även om den negativa aspekten. Hon menar att när de uppmanas att jobba hemma så mycket som det går så blir det en prioriteringsfråga.

“Vi tar ju emot massa handlingar och de ska sorteras in i arkivet och det är en sådan grej som det är lätt att nedprioritera dem. Man måste vara på plats här, stå fysiskt i arkiven för att göra det och det kan vara en sån grej som gör att man nedprioriterar det på något sätt. Det blir lidande eftersom när man väljer att jobba hemma i högre grad. Då försvinner lite dom här små “jag ställer mig i en timme nere i arkivet och sorterar in akter”. Dom där små timmarna försvinner ju lite grann.” (Intervju med Anna, 16/12–20).

Jobbet med att sortera in i arkivet finns kvar, och handlingarna “finns ju där de finns”, men det skjuts upp lite, enligt Anna. När det gäller prioritering har fokuset framförallt legat på jourverksamheten och medborgares rätt att ta del av handlingar. Där anser Anna att arkivarierna “har upprätthållit en väldigt hög servicenivå hela tiden. Vi har inte undvikit att lämna ut handlingar eller gett avslag på någon förfrågan under den här tiden på grund av Corona”. Anna berättar även att de skarpa riktlinjerna kring att hålla sig hemma om man har symptom för Covid-19 så var det ett ärende som blev påverkat. Under några veckors tid var det dagar när hon inte kunde åka in till kommunen. Under denna period höll hon på med en sekretessprövning men eftersom hon inte kunde vara fysiskt på plats, och eftersom de inte tar med sig handlingar hem, så tog sekretessprövningen längre tid än vanligt (Intervju med Anna, 16/12–20).

Bella tar i sin tur upp kontakten och arbetet mot andra verksamheter i kommunen. Frågor som har ställts internt har kunnat besvaras, trots att medarbetare har jobbat hemma. När det gäller ärenden som kräver fysisk närvaro på kommunen, exempelvis om Bella har efterfrågat ett avtal från en annan avdelning, så har det ibland fått vänta någon dag, tills personen är inne på kontoret. Bella har i de fallen det är relaterat till en extern förfrågan, alltså en medborgare som har begärt en handling, kunnat återkoppla och meddela att det kommer ta någon dag extra (Intervju med Bella, 16/12–20).

Även Anna tar upp kontakten med andra verksamheter men ur samarbets-perspektivet. Framförallt när det gäller arkivariernas arbete med att hjälpa andra enheter med deras informationshantering. Anna berättar att de i början av pandemin hade “en tendens att lägga saker på is” och att möten kring dessa projekt sköts upp eller ställdes in. De prioriterades ned för att avvakta och se hur utvecklingen gick. Nu, efter att folk har blivit mer varma i kläderna när det gäller det digitala, så rullar det på igen (Intervju med Anna, 16/12–20).

Som tidigare nämnts har digitaliseringen av Claras arbete med att ta emot förfrågningar från socialtjänstsekreterare medfört att hon kan organisera sitt arbete mer. Det innebär att hon även kan prioritera det som är brådskande. Innan “rundan” digitaliserades skedde dessa efterfrågningar via en analog lista, men nu medföljer handläggarens mailadress i ärendet och Clara har på grund av det kunnat höra av sig när hon har jobbat hemma för att se hur bråttom det är att få upp akten. Ibland kan de ha fått vänta en extra dag för att hon inte jobbar på kontoret men då har hon kunnat kontakta dem och informera om det. Clara berättar även att innan slutet av 2019, när det fanns en

annan anställd som jobbade i de olika arkiven, fanns det någon som även kunde hoppa in vid behov i socialtjänstens mellanarkiv. Men eftersom den tjänsten togs bort innan pandemin bröt ut i Sverige ansågs det för sårbart att endast ha en person som var insatt i arbetet i mellanarkivet. “Därför lärdes två arkivarierna från kommunarkivet upp på det mest akuta i mellanarkivet så att de kan hoppa in vid behov. De har fått stötta upp en hel del eftersom alla måste vara hemma vid minsta symptom” (Intervju med Clara, 16/12–20).

Liksom arkivarierna i kommunarkivet har Clara ett samarbete med socialtjänsten för att hjälpa dem med sin informationshantering. En del i detta är den grupp som hon är en del av för att digitalisera och ta fram nya rutiner kring socialtjänstens arbete. Denna, berättar hon, har nu lagts på paus och hon upplever att utvecklingsplaner och utvecklingsuppgifter överlag har lite stagnerat och nedprioriterats på grund av Coronapandemin, och hon har fått återgå till de mer grundläggande arbetsuppgifterna (Intervju med Clara, 16/12–20).

Analys

Jag har nu redogjort för resultaten av min undersökning. I detta kapitel kommer jag att analysera vilka uttryck för stabilitet och flexibilitet som jag kan se i respondenternas svar. Sedan kommer jag att diskutera resultaten utifrån demokratiaspekten.

Stabilt och Flexibelt

Överlag menar arkivarierna att deras arbete har fortgått som vanligt under pandemin och, som Anna svarade, att dem inte har behövt jobba hårdare för att upprätthålla detta. Det går dock att se vissa aspekter som både har förändrats och som har bidragit till att det vardagliga arbetet inte har gjort det.

En del i det är den digitalisering som gjorts av kommunarkivarierna redan innan Coronapandemin. Bella berättade om den ökning som skett under denna period av just betygsförfrågningar och att de har kunnat handlägga dessa utan några större problem eller förändringar eftersom gymnasiebetygen finns tillgängliga digitalt. I Marchs (1991) definition kopplar han samman

stabilitet med att använda existerande resurser inom organisationen. Detta är ett tydligt exempel på att den resurs som redan fanns att tillgå för kommunarkivarierna, de digitaliserade gymnasiebetygen, bidrog till en stabilitet i deras arbete. Även organiseringen kring kommunarkivets jourverksamhet, att Bella och Anna har ansvaret varannan vecka, har möjliggjort att dem delvis har kunnat anpassa sig till kommunens riktlinjer om att jobba hemma i så stor utsträckning som möjligt. Precis som Farjoun (2010) menar att stabilitet och flexibilitet möjliggör varandra, och är en förutsättning för varandra, går det att mena att så som arbetet ursprungligen var upplagt har det möjliggjort en enklare anpassning till de nya förhållandena.

Som jag nämnde i teorikapitlet så kopplar March (1991) ihop stabilitet med tröghet. Utifrån detta perspektiv skulle jag kunna argumentera för att den utdragna process som Anna beskrev, om att möten och samarbeten med andra verksamheter inom kommunen “lades på is” och sköts upp men nu har övergått till digitala lösningar, kan vara ett tecken på stabilitet inom organisationen. Men jag tolkar det snarare som en brist på initial flexibilitet. Eller en tröghet att anpassa sig till förändringarna. Att något stannar av på grund av nya förhållanden är inget som jag skulle benämna som stabilt. Detsamma går att säga om hur Clara berättar att den delen av hennes arbete som består av utvecklingsuppgifter helt har stagnerat, att hon har fått “go back to basics” i sitt arbete. Här har arbetet fortfarande inte kommit igång, till skillnad från hos kommunarkivet. Inte ens med digitala alternativ. Det går alltså inte att koppla till varken ett stabilt förhållningssätt eller ett flexibelt sådant.

Men det är framförallt i organiseringen som det går att se flest uttryck för flexibilitet. Att två av kommunarkivarierna utbildades för att kunna stötta i mellanarkivet vid behov och det förändrade arbetssättet kring leveranser tyder på att arkivarierna anpassade sitt arbetssätt efter förändringarna och utmaningarna som Coronapandemin medförde, för att fortsatt kunna bedriva arbetet. Även övergången till digitala lösningar för att starta upp samarbetet inom kommunarkivariernas arbetsuppgifter, även om det dröjde, är ett tecken på detta.

Clara uttrycker själv att just hur hennes verksamhet ser ut, att arbetet i mellanarkivet egentligen bara följer socialtjänstens arbete, har bidragit till en stabilitet i jobbet under denna period. Det har dock framkommit av hennes svar och mina tolkningar ovan att så inte alltid varit fallet. Däremot verkar organiseringen kring hennes fysiska position, att hennes jobb och arbetsplats i mellanarkivet är relativt avskilt, ha bidragit till att hon har kunnat vara på plats och inte behövt anpassa sig efter

kommunens direktiv om hemmajobb i en större utsträckning. Det går alltså att tolka en stabilitet i hur hennes arbete är arrangerat. Arbetet som är centrerat kring "rundan" är istället ett tecken på flexibilitet. Även om förarbetet startades upp innan Coronapandemin slog till så påskyndades digitaliseringen av förfrågningar från socialtjänstsekreterare för att bättre kunna anpassas till det förändrade arbetssättet som pandemin medförde.

Det demokratiska uppdraget

I respondenternas svar kan jag framförallt se att tiden har varit en komponent som går att koppla till det demokratiska uppdraget. Båda kommunarkivarierna nämner tillfällen där framförallt att besvara förfrågningar om allmänna handlingar och att lämna ut dem har tagit längre tid på grund av de nya förhållanden som Coronapandemin medfört. För Anna var det framförallt att en sekretessprövning tog längre tid än vad den skulle gjort om hon kunnat åka in och jobba på kontoret varje dag. För Bella var det kontakten med andra avdelningar där en medarbetare har jobbat hemma och inte kunnat bistå med hjälp i ett ärende förrän hen var tillbaka på kontoret. Det har alltså tagit längre tid för medborgare att få sitt ärende löst. Även om det kanske inte handlar om en alltför utdragen process så går det ändå att se en förändring. Medborgarna har fått svar, och har enligt arkivarierna blivit informerade om dröjsmålet. Även om skyndsamhetskravet på att lämna ut allmänna handlingar i Tryckfrihetsförordningens 15:e paragraf (SFS 1949:105) kan verka lite godtyckligt, kan förseningen av utlämnandet tolkas som en försening att upprätthålla denna demokratiska rättighet.

Denna utmaning tog även mellanarkivarien Clara upp. Som nämndes under avsnittet Urval så jobbar hon bara delvis med att lämna ut handlingar direkt till medborgare, och indirekt genom att hjälpa socialtjänsten med tillgång till akter när de får en förfrågan om utlämnande. Men denna hjälp är beroende av att hon har varit på plats i mellanarkivet, bland de analoga pappersakterna. I de få fall som hon har jobbat hemma har hon inte kunnat handlägga ärendena. Eftersom Clara var ensam anställd ansågs det vara alltför sårbart när Coronapandemin bröt ut. För att säkerställa att arbetet inte ska stanna av valde de i detta fall att utbilda två av kommunarkivarierna för att kunna ta de mest brådskande förfrågningarna till socialtjänstens mellanarkiv. Det går alltså att se att en

utmaning av den demokratiska aspekten i hennes arbete, om än indirekt, identifierades och åtgärdades för att fortsatt kunna upprätthållas, trots det förändrade samhällsläget.

Digitaliseringen av gymnasiebetyg går också att koppla till den demokratiska aspekten. Denna uppsats går inte in på just utbildning och demokrati¹ men den demokratiska aspekten av att begära en allmän handling, och att denna rätt har kunnat upprätthållas under en pandemi som medfört utmaningar i andra arbetsuppgifter är desto mer relevant för studiens syfte. I respondenternas svar, och framförallt Annas förhållning att kommunen ligger i framkant när det gäller e-arkivet, går det alltså att se tecken på att digitaliseringen har bidragit till att upprätthålla utlämnandet.

Under avsnittet Begrepp redogjorde jag för begreppet tillhandahållande och att detta inbegriper all arkivverksamhet som syftar till att möjliggöra utlämning av allmänna handlingar. Att ta emot leveranser är en del av detta. Detta går i sin tur att koppla till den demokratiska aspekten. För att kunna ge medborgare en insyn i kommunens arbete genom att lämna ut handlingar krävs det att handlingarna förvaras under ordnade förhållanden (SFS 1990:782). Anna berättade att arbetet med att sortera in handlingar i arkivet har nedprioriterats till följd av att hon ibland jobbat hemma under de veckor hon inte ansvarar för jourverksamheten. Detta innebär alltså att handlingar har funnits i arkivet men inte varit placerade där de ska, vilket inte nödvändigtvis behöver betyda att de inte går att återfinna. Men nedprioriteringen av denna del av tillhandahållandet kan ses som en utmaning av arkivets uppdrag att tillgodose medborgares demokratiska rätt att ta del av allmänna handlingar.

Avslutande diskussion

I denna uppsats har jag genomfört min undersökning genom att utgå från frågeställningen:

- Hur upplever arkivarier vid en kommun att Coronapandemin har påverkat deras verksamhet kring tillhandahållande?
- Hur kan deras svar tolkas i termer av stabilitet och flexibilitet?
- Hur kan deras svar tolkas i relation till det demokratiska uppdraget?

---

¹ För diskussion om detta se bland annat Dahlstedt & Olsson (2013).

Genom att intervjua tre arkivarier vid en kommun i Stockholms län har jag kunnat först redogöra för deras svar för att sedan tolka dem i ovan analys. Under undersökningen fick jag många svar på Coronapandemins påverkan på arbetsuppgifter inom arkivverksamheten som inte är direkt relaterade till tillhandahållandet. Exempelvis har samarbetet med andra verksamheter initialt stagnerat på grund av det förändrade samhällsläget för att sedan, i vissa fall, övergå till digitala lösningar. Men även arbetsuppgifterna som är kopplade till tillhandahållandet upplever arkivarierna har påverkats, trots att de initialt menade att arbetet har varit relativt oförändrat under pandemin. Direktiv om att jobba hemma och hemma-arbetet har medfört att förfrågningar ibland har fått vänta, arbetssättet kring leveranser har behövts planeras mer och insorteringsarbetet har blivit nedprioriterat då de spontana tillfällena att ställa sig i arkivet har försvunnit när arkivarien inte är på plats i kommunen.

I min tematisering och tolkning av respondenternas svar har jag kunnat se uttryck för både stabilitet och flexibilitet. Stabilitet, som har utgått från organisationsteorins och Marchs (1991) definition där han framförallt kopplar det till att använda existerande resurser inom organisationen, har uttryckts i de befintliga digitala lösningarna (de digitaliserade gymnasiebetygen), kommunarkivariernas organisering av sitt arbetsupplägg, samt mellanarkivariens fysiska placering i mellanarkivet. Faktorer som att påskynda digitaliseringen av socialtjänstsekreterarnas förfrågningar om akter, leveransorganiseringen, en övergång till digitala möten och att tillgodose behovet av att utbilda två kommunarkivarier i mellanarkivets verksamhet går istället att tolkas som uttryck för ett flexibelt förhållningssätt.

Begreppet flexibilitet kopplas även det till Marchs (1991) definition om organisationers förmåga att anpassa sig. Och utifrån de svar jag har fått i min undersökning verkar detta vara något som har spelat en central roll i vissa avseenden av tillhandahållandet. Att kunna ställa om formerna för att leverera handlingarna till kommunarkivet har gjort att dem inte behövt ha leveransstopp och det mest kritiska arbetet i mellanarkivet, att svara på socialtjänstens förfrågningar, har inte stagnerat till följd av mellanarkivariens frånvaro. Det flexibla förhållningssättet har alltså möjliggjort att arbetet fortsatt har kunnat upprätthållas trots pandemins påverkan. Arbetet har anpassats. Det kan nästan tolkas som att pandemin har tvingat fram en flexibilitet, men är inte det själva begreppets natur? Anpassningsbarhet krävs endast om en yttre faktor för förändring, som en pandemi, först introduceras. Det går i alla fall att se vissa tecken på att pandemin har *skyndat på* anpassningsarbetet, som i fallet med den digitaliserade rundan. Och precis som Farjoun (2010)

framhåller, att stabilitet möjliggör flexibilitet och vice versa, går det även att se att de i de fall där en resurs eller tillgång redan har existerat inom organisationen – som de digitala gymnasiebetygen – har också anpassningen till förändringarna varit underlättade, genom möjligheten att lämna ut handlingarna hemifrån.

Utifrån respondenternas svar i denna uppsats går det alltså att dra en slutsats om att arkivarierna upplever att just digitalisering och digitala lösningar har varit en tillgång för att upprätthålla arbetet under Coronapandemin. Med tanke på att riktlinjerna från Folkhälsomyndigheten gäller hela landet så är det troligt att utmaningen med att anpassa sig till att själv jobba hemma, eller ha kollegor som gör det, även är något som andra kommunarkivarierna ställs inför. Därför verkar det rimligt att kunna dra en preliminär slutsats om att digitala lösningar kan ha underlättat denna övergång generellt. Arkivarien Anna menade dock att kommunen ligger i framkant när det gäller e-arkiv och denna förutsättning är inte nödvändigtvis ett faktum för alla kommunarkiv i Sverige. Det krävs alltså vidare forskning för att kunna dra konkreta slutsatser kring hur den generella bilden ser ut.

Ett syfte med denna uppsats var att belysa hur Coronapandemin har påverkat arkivverksamheten i en kommun, vilket jag har redogjort för ovan. Det andra syftet var att se om denna påverkan och de medföljande förändringarna har varit en utmaning för den demokratiska aspekten av arkiv. Kort sagt är svaret lite. Men detta är en C-uppsats så jag kommer utveckla mitt svar. Som jag redogjort för under avsnittet Det demokratiska uppdraget har jag framförallt sett en utmaning i tidsaspekten av att tillhandahålla handlingar under Coronapandemin. Förfrågningar och insortering har fått vänta på grund av hemma-arbete. Men förfrågningarna har besvarats och handlingarna finns tillgängliga i arkivet. Att upprätthålla arbetet med att besvara handlings-förfrågningar har prioriterats genom att utbilda extra händer till mellanarkivet och organisera kommunarkivariernas arbete. Det som framförallt sticker ut är att det mycket är en fråga om prioritering. Jag menar inte att arkivarierna har prioriterat att sitta hemma i digitala möten framför att vara på kommunen och lämna ut handlingar. Snarare ser jag det som en fråga om att antingen följa kommunens och Folkhälsomyndighetens direktiv om att jobba hemma för att minska spridning av Covid-19 eller riskera att vara fysiskt på plats på kontoret under en smittsam pandemi. Denna fråga, att ställa individens hälsa mot medborgarens rätt till insyn, är inget jag kan besvara men något som jag tar upp för att lite leda mig in i min slutsats. Ja, Coronapandemin har medfört en utmaning av den

demokratiska aspekten av arkiv. Men under förhållandena, under rådande omständigheter, har det något fördröjda tillhandahållandet inte lett till att medborgares rätt till insyn i myndighetsutövandet inom denna kommun begränsats.

Vidare forskning

Som i all annan typ av forskning har även denna uppsats behövts begränsats. Jag har till exempel i min undersökning fokuserat på arkivariér vid ett enda arkiv. Men jag tvivlar inte på att det kommer forskas vidare på Coronapandemin och arkiven. I framtida forskning skulle det därför vara intressant att se ett större urval av arkiv i en jämförande studie för att se om de komponenter som har spelat in i just "mitt" arkivs hantering av pandemins påverkan även går att återfinna hos andra. Skiljer det sig mellan olika kommunarkiv? Och hur ser det ut på statlig nivå eller inom den privata sfären? Framförallt skulle den digitala aspekten vara intressant att undersöka vidare. Har arkiv som har digitaliserat sina handlingar haft bättre förutsättningar att hantera Coronapandemins påverkan på deras verksamhet? Ja, det kommer någon annan förhoppningsvis att svara på.

Käll- och litteraturförteckning

Källor:

Otryckta källor:

Intervju med Anna, Kommunarkivarie. Datum 2020-12-16. Längd 22:29 min. Plats: Kommunen.
Format: Ljudfil och transkriberad text.

Intervju med Bella, Kommunarkivarie. Datum 2020-12-16. Längd 10:31 min. Plats: Kommunen.
Format: Ljudfil och transkriberad text.

Intervju med Clara, Mellanarkivarie. Datum 2020-12-16. Längd 20:24 min. Telefonintervju.
Format: Ljudfil och transkriberad text.

Litteratur:

Böcker:

Ekman, Joakim, Linde, Jonas & Sedelius, Thomas (2014). *Demokratiseringsprocesser: nya perspektiv och utmaningar*. 2. [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Dahl, R. (1989). *Democracy and its critics*. New Haven: Yale Univ. Press

Dahl, R. (2009). En teori om den demokratiska processen. I Beckman, Ludvig (red.). *Texter i samtida politisk teori: demokrati, frihet, sexualitet, makt, rättvisa, global rättvisa, mångkulturalism, postkolonialism*. 2., [utök.] uppl. Malmö: Liber, ss. 178-192.

Dahlstedt, M. & Olson, M. (2013). *Utbildning, demokrati, medborgarskap*. 1. uppl. Malmö: Gleerup.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte upplagan Stockholm: Wolters Kluwer

Pickard, A.J. (2013). *Research methods in information*, 2:a uppl., London: Facet.

Premfors, R. (2009). *Demokrati och byråkrati*. 2., rev. uppl. Lund: Studentlitteratur

Yeo, G. (2010). Debates About Description. I Eastwood, Terry & Heather McNeal (red.). *Currents of Archival Thinking*. Santa Barbara, Calif.: Libraries Unlimited, s. 89–114.

Artiklar:

Cook, T. (1997). What is Past is Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift. *Archivaria* (43), s. 42.

Duff, Wendy M. & Verne Harris (2002). Stories and Names: Archival Description as Narrating Records and Constructing Meanings. *Archival Science*. s. 263–285.

Eastwood, T. (2002). Reflections on the goal of archival appraisal in democratic societies. *Archivaria*, (54), s. 59–71.

Farjoun, M. (2010). Beyond Dualism: Stability and Change as a Duality. *Academy of Management Review*, 35(2), s. 202–225.

Iacovino L. (2004). Multi-Method Interdisciplinary Research In Archival Science: The Case Of Recordkeeping, Ethics And Law. *Archival Science*, 4, s. 267–286

March, J. G. (1991). Exploration and exploitation in organizational learning. *Organization science*, 2(1), s. 71–87.

Åström Iko, K. (2003). I allmänhetens tjänst? Arkivverket, tillgängliggörandet och brukarna. *Arkiv, samhälle och forskning*. 2003:1, s. 18–35.

Studentuppsatser:

Andersson, J. & Åkesson, A. (2012). *Den kommunala arkivfunktionen. En studie i demokrati*. Masteruppsats, Institutionen för kulturvetenskaper. Lund: Lunds universitet.

<http://lup.lub.lu.se/student-papers/record/2607956> [Hämtad 2020-12-20]

Sjögren, R. (2018). *Arkivets demokratiska roll och New Public Management*. Masteruppsats, Institutionen för kulturvetenskaper. Lund: Lunds universitet.

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=8943083&fileOid=8943105>
[Hämtad 2020-11-15]

Lagtext:

SFS 1949:105. *Tryckfrihetsförordning*. Stockholm: Justitiedepartementet L6.

SFS 1974:152. Regeringsformen. Stockholm: Justitiedepartementet L6.

SFS 1990:782. *Arkivlag*. Stockholm: Kulturdepartementet.

Hemsidor och elektroniska resurser:

1177 Vårdguiden (2020). *Vad är coronavirus?* <https://www.1177.se/Stockholm/fragor--svar/nationellt/sjukdomar--besvar/vad-ar-coronavirus/> [2020-12-14]

Almanzar, T., Aspinwar, M. & Crow, D. (2017). *Freedom of information in times of crisis: The case of Mexico's war on drugs*.
<https://onlinelibrary-wiley-com.till.biblextern.sh.se/doi/pdfdirect/10.1111/gove.12289> [2020-12-14]

Eriksson, B. (2007). Flexibilitet – ett exempel från forskning om flexibla organisationer och dess konsekvenser för arbetsmiljön.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:159775/FULLTEXT01.pdf> [2020-11-28]

Folkhälsomyndigheten (2020). *Spridningen av covid-19 är en pandemi*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/spridningen-av-covid-19-ar-en-pandemi/> [2020-12-20]

Haldén, P., Esparraga, F. & Karlborg, L. (2016). *Kulturarv i krig och konflikt - en forskningsöversikt* [Elektronisk resurs]. Riksantikvarieämbetet.
https://www.raa.se/app/uploads/2016/09/Kulturarv-i-krig-och-konflikt_1.pdf

ICA (2020). *The role of archives in the COVID 19 crisis: a perspective from the protection of Human rights*.
https://www.ica.org/sites/default/files/the_role_of_archives_in_the_covid_19_crisis.pdf [2020-12-20]

Regeringen (2020). *Uppdrag till myndigheterna för att fler ska arbeta hemma*.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/12/uppdrag-till-myndigheterna-for-att-fler-ska-arbeta-hemma/> [2020-12-10]

Riksarkivet (2020a). *De samhällsviktiga arkiven*.
<https://riksarkivet.se/de-samhallsviktiga-arkiven> [2020-12-13]

Riksarkivet (2020b). *De samhällsviktiga arkiven - Arkiven och framtiden, demokrati, tillit och samhällsviktig information* [video].

<https://www.youtube.com/watch?v=eHkPu8jWy34> [2020-12-13]

Riksdagen (2018). *Grundlagarna*.

<https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/demokrati/grundlagarna/> [2020-12-10]

Riksdagen (2020). *Demokrati*.

<https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/demokrati/> [2020-12-10]

SL (2020). *Viktigare än någonsin att undvika kollektivtrafiken*.

<https://sl.se/aktuellt/corona/hall-ut/> [2020-12-14]

UNESCO (2020). *Turning the threat of COVID-19 into an opportunity for greater support to documentary heritage*. <https://en.unesco.org/news/turning-threat-covid-19-opportunity-greater-support-documentary-heritage> [2020-12-10]

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1 - Intervjuguide

Bakgrund

1. Godkänner du att jag spelar in denna intervju?
2. Kan du ge en kort presentation av dig själv, vem du är, din utbildning och hur länge du har jobbat här?
3. Hur ser ditt vardagliga arbete ut?

Arbtetet

1. Hur har ditt vardagliga arbete förändrats sedan Coronapandemin slog till?
  - a. Hur upplever du att arbetsuppgifter relaterade till att lämna ut allmänna handlingar har förändrats? Exemplifiera.
  - b. Hur upplever du att arbetsuppgifter relaterade till det arbete som görs för att möjliggöra utlämning, såsom att ordna/förteckna/ta emot leveranser/etc. har förändrats?
2. Finns det något inom din verksamhet som du upplever har underlättat eller försvårat er möjlighet att tillhandahålla allmänna handlingar? Exemplifiera.
  - a. Har digitalisering haft en påverkan?
3. Upplever du att det finns några negativa aspekter av de förändringar som skett?
  - a. Exemplifiera.
  - b. På vilket sätt har de varit negativa?
4. Upplever du att det finns några positiva aspekter av de förändringar som skett?
  - a. Exemplifiera.
  - b. På vilket sätt har de varit positiva?
5. Kan du se att de positiva och/eller de negativa förändringarna har haft en påverkan på den demokratiska aspekten av arkiv, alltså medborgares rätt att ta del av allmänna handlingar?
  - a. På vilket sätt?
6. Vilka områden inom ditt arbete upplever du har varit stabila under Coronapandemin?
  - a. Upplever du att det finns arbetsuppgifter som inte har förändrats alls?
  - b. Vilka områden?
  - c. Vad tror du det beror på?

7. Vilken skillnad upplever du nu gentemot början av pandemin (mars/april)?
8. Finns det något annat du vill ta upp som vi inte har gått igenom?